חינוך לחיים

פרשת וישלח

"ויקם בלילה ההוא וייקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבור את מעבר יבק"

רש"י: "ואת אחד עשר ילדיו"- ודינה היכן הייתה? נתנה בתיבה ונעל בפניה, שליתם בה עשיו עיניו. ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למוטב, ונפלה בידי שכם.

הגאון רבי יוסף צבי הלוי דינר זצ"ל מביא בספרו 'מקדש הלוי' קושיה שמקשים העולם. לכאורה מה תביעה הייתה כאן כלפי יעקב אבינו? כלום מי שיש לו בת צדקנית מחויב להשיאה לאדם רשע בכדי לקוות שתחזירנו למוטב?

וביותר יקשה, שהרי מבואר בגמרא במסכת פסחים כי 'כל המשיא ביתו לעם הארץ כאילו כופתה לפני ארי', ובשו"ע נפסק להלכה כי אם קלקל המשודך את דרכיו, יכולה המשודכת לחזור בה ופטורה מכל התחייבות. הרי לנו אפוא, כי לפי הדין בהחלט לא היה יעקב אבינו מחויב לאפשר את נישואיה של דינה עם עשיו אחיו הרשע, ובוודאי אילו היה בא לפני הדיינים ושואל אותם האם מותר לו להניח ל'שידוך' שכזה לצאת אל הפועל, הם היו משיבים לו בשלילה.

אם כן, פליאה נשגבה היא: מה התביעה כלפי יעקב אבינו על שהסתיר את דינה ביתו בתיבה, ומנע ממנה את השידוך הבלתי ראוי, את אותו שידוך שהיה עליו למנוע בכל מחיר?

גם עצם הטענה, המופיעה בדברי רש"י, על פיה היה לו ליעקב לאפשר את נישואי דינה לעשיו 'שמא תחזירנו למוטב'- טעונה ביאור. שכן כלום מאן דהו היה יכול לערוב לו ליעקב שדינה היא זו שתחזיר את עשיו בתשובה, ולא להיפך? וכי מי האפוטרופוס שיכול להבטיח שעשיו לא ישפיע על דינה לרעה ויקלקל אותה?

ובכן, התשובה היא שאמנם אילו היו הדברים נוגעים לאחד מאתנו, היו כל הטענות הללו צודקות לחלוטין, ודאי אסור היה לנו להסתכן בכך שיגרם נזק רוחני ופגיעה אנושה ברוחניותה של דינה, על ידי נישואיה לעשיו הרשע.
אולם, בל נשכח שמדובר כאן ביעקב אבינו. דינה לא גדלה בביתו של איש מאתנו, אלא בביתו הקדוש של בחיר האבות.

התביעה כלפי יעקב אבינו הייתה, מאחר והוא הכיר היטב את החינוך הטהור שהעניק לדינה ביתו, וידע שכל נזק רוחני לא יגרם לה גם אם תינשא לעשיו. בנסיבות אלו- לא היה לו לחשוש מפני נישואין אלו, ולא היה לו למנוע אותם בכל מחיר, אלא לסמוך על כך שיעלה ביד ביתו המצוידת במטען רוחני כביר, להחזיר את אחיו למוטב!

ומכאן, למסר הנוגע אלינו.

ברור שאיש מאתנו אינו רשאי להעמיד את חינוכו למבחן. איש מאתנו לא רשאי לחשוף את בניו ובנותיו לניסיונות מיותרים, תוך הסתמכות על חוסנו של החינוך שקבלו בביתו. אולם אם נתבע יעקב על שלא הסתמך על החינוך שלו, הרי זה מחמת שחוקר כליות ולב ידע שחינוך מעין חינוכו של יעקב אבינו- יכול לעמוד בכל אתגר שיוצב בפניו.

מעתה, אם חינוכו של יעקב אבינו יכול היה לעמוד לה לדינה בתו, גם לו הייתה נשאת לאדם רשע כעשיו הרשע בכבודו ובעצמו, ברור שגם חינוך כשלנו הינו בעל ערך מסוים וביכולתו להעניק לילדנו חוסן רוחני שיעמוד להם בעת פקודה.

הרי לנו, איזו חשיבות כבירה נודעת לחינוכנו. הרי לנו איזה השפעה עצומה עלולה להיות לו על מהלך חיי ילדינו. כלום יכולים אנו להקל ראש בחובת החינוך הטהור, ולהסתפק בחינוך בינוני ובלתי מושלם? הלא כל קורטוב נוסף של חינוך עלול להיות קריטי, ולתת את אותותיו בשעת מבחן, כאשר יעמוד בניסיון חלילה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com